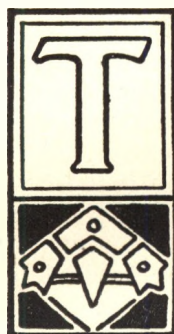

IPARUNK FEJLŐDÉSE S A TISZTASÁG.

alán furcsának találja némely szaktársunk e címet, pedig nem az. Sőt nagyon is komoly dologról írok, mint az az alábbiakból majd okvetlenül kiviláglik.

A nyomdász-ember minduntalan eldicsekszik az-zal, hogy a nyomdászatot kivéve, nincs iparág, mely szorosabb kapcsolatban volna a tudományokkal. Szeretjük hangoztatni, hogy mi vagyunk a tudományok bábái, mert nélkülünk ezek — akárcsak a gyermek születése előtt az anyaméhnek — egyetlen ember agyának a tulajdonai maradnának. A mi segítségünkkel lesz csak a tudomány ezer és ezer embernek, vagyis az egész társadalomnak a közkincsévé. És mégis mi vagyunk azok — bizony ez elég sajnós — kik e közkincsék gyümölcsét valamennyi foglalkozási ágazat között aránylag legkevésbé élvezhetjük. Ez a mondás bár egy kissé nagyinak látszik, de aki e dolgot figyelmesen végigolvassa: okvetlenül igaznak, a valóságnak megfelelőnek fogja találni ez állításunkat.

A tudományok közt az orvostudomány egyike a legnagyobb gyakorlati értékűeknek. Az embernek alig van érzéke, mely valamikor ne szorulna orvosi kezelésre. És mégis! E tudomány művelői nem népszerűek. Mintha csak ők volnának kiszemelve ama példabeszéd igazságának bizonyítására, hogy az ember azt, kire legjobban rá van utalva, nem becsüli, sőt olykor még gyűlöli is.

Nem céлом itt az orvosokról, kik hivatva vannak az ember legrágább kincse: egészsége fölött örködni, dicsérő himnuszokat zengeni. De rá akarok arra az anomáliára mutatni, hogy mi nyomdászok mennyire *önfejúek* vagyunk: senki tanácsát, még az orvosokét sem fogadjuk meg. Holott ha ezt tennők, anyagi meg erkölcsi hasznunk volna belőle. — Nem fogok e helyütt arról be-

szélni, hogy az anyaegyesület betegpénztára deficittel küzd, sem arról, hogy van-e vagy nincs »betegséget tettető szaktárs«, mert hiszen e dolgok taglalása nem ide tartozik, de beszélek egyebek közt arról, hogy a nyomdabeli tisztaság elsőrendű szakmai érdek.

Az egészségügy rendezését napjainkig a humanizmus kérdésének tekintették, holott ez első sorban a közgazdaság és csak másodsorban a humanizmus kérdése. Mivel ez így van, érdekelve vannak e kérdésben nemcsak a beteg ember és ennek betegsége által közös szenvedésbe vont szűkebb családtagok, meg az az egy-két ember, kinek »szíve meghasad, ha szenvedő embert lát«, hanem érdekelve van az egész társadalom. Így tehát azok is kiknek »kőkemény szívük van«. A mi szűk társadalmunk egyes csoportjainál — értsd nyomdákat — is így van ez. Egy-két ember betegsége ha nem is tartós, de egy-két órai üzemzavart idéz elő. Ezért mondom: az egészségügy rendezése első sorban közgazdasági érdek, s így nem szabad e kérdést úgy tekinteni, mintha ehhez az észnek semmi, és csak a szívnek volna köze.

A betegséget nem annyira gyógyítani, mint inkább az azt előidéző okokat kutatni kell, s ha ezeket megtaláltuk: ha már megsemmisíteni talán nem is tudjuk, úgy legalább csökkentjük őket.

Az orvostudomány bebizonyította, hogy a legtöbb betegségnek a tisztátalanság az okozója, s hogy az egészség fő föltétele: a jó levegő, egészséges, világos, száraz, túl nem zsúfolt munkahelyiség és lakás, jó táplálkozás, az időjárás viszontagságai ellen védelmet adó ruházkodás, a gyermek védelme túlerőltetés ellen stb.

Hogy állunk e téren mi, magyarországi nyomdászok, a tudománnyal nexusban álló »kultüremberek«? Egyszerűen úgy, hogy »nem akarok rosszat mondani, de az igazat szégyellem bevallani!«

Hányszor bosszankodunk poros szekrényeken, de a kitisztításukról nem gondoskodunk, vagy mert a nyomdában nincsen házi szolgál, vagy pedig azért, mert mi magunk nem érünk rá, illetőleg túlságosan kényelemszeretők vagyunk. Igaz, hogy ez azután megboszulja magát; a por nem száll el a levegőn, hanem szedéskor léleketvétel közben a mellünkre száll, az ujjainkon levő ráncokba és köröm alá fekszik, s okoz sok-sok betegséget.

Nem szólok a tisztátalan falakról, pallókról, ablakokról meg rossz világításról. Nem szólok ezekről egyrészt azért, mert mindez még csak hagyján ahhoz képest, hogy a főváros kellő közepén, a city-negyedben van egy nagyobb nyomda, mely közel száz főnyi munkását olyan pinchelyiségben foglalkoztatja, mely míg egyrészt nem kap fölülről jövő természetes világosságot, addig másrészt az iparhatóság előtt, ha ez vizsgálni jön, mint papírraktár szerepel. Azonban nem lehet semmiképpen sem mentegetni azt, hogy a kinyomtatott formákat nem mossák le kellőképpen; az

idegen nyelvű munkákhoz szükséges betűk rakásra öntve, vad összevisszaságban hevernek a különböző szekrények oldal- meg kvadrát-rekeszeiben, mert a munkálkodás közben való hajsza oly nagy, hogy a fölrámolóknak — ha ugyan ilyenek egyáltalában vannak, mert tudok egy pár olyan nyomdát, ahol nincsen fölrámoló, köztük egy nagyobbat is — nincs idejük a rendes osztáshoz. Jobban mondva a kondíció-féltés arra kényszeríti ezeket, hogy mentől nagyobb mennyiségű munkát szállítsanak, gyakran éppenséggel semmit sem törődve e munkának a minőségével.

Mind olyan anomáliák ezek, amelyek nemcsak hogy az egészségi viszonyainkra vannak káros hatással, de végső eredményükben az illető nyomdaüzem rentabilitására, sőt mi több: az egész könyvnyomtatói ipar fejlődésére is jelentékeny hatással vannak.

A nyomdaipar talán az egyedüli, amely a vele foglalkozóktól nemcsak fizikai erőt, hanem — még pedig emennél sokkal jelentékenyebb mértékben — szellemi üdeséget is kíván. Ennek fentartása azonban a nyomdák mai berendezettségénél és ama gazdasági viszonyoknál fogva, melyekben élünk, teljesen lehetetlen. A kettő együttesen hat degenerálólólag a munkásra, lehetetlenné teszi szellemi frissességének állandóan épségben maradását, és közvetve a magyar nyomdaiparnak esztétikai s művészi irányban való rohamosabb, a kor követelményeinek megfelelő fejlődését.

Lássuk, hogy mennyiben. A fővárosban dühöng a lakás- és élelmiszer-uzsora. Az általános gazdasági helyzet sem a legkedvezőbb. A főnökök ily módon kénytelenek — az ő szempontjukból — üzem megtakarításokat eszközölni ott, ahol lehet. Ennek következménye aztán, hogy a főnökök nem tisztogatják kellőképp a nyomdahelyiséget, attól pedig éppenséggel húzódoznak, hogy azt a higiénikus szempontoknak jobban megfelelő helyiséggel cseréljék föl. A piszkos, poros, túlszűfolt műhelyhez járul ugyanily lakás, mert a megélhetési viszonyok ma olyanok, hogy a feleségnek is dolgoznia kell; így aztán teljesen elhanyagolódik a háztartás is. Ennek az állapotnak következménye, hogy a nyomdászok jó része beteg, ha mindjárt különböző okoknál fogva nem is igyekszik helyet foglalni a különben jókora betegállományban.

Már pedig a beteg embernek művészet, ipari fejlődés és minden egyéb ilyen ideális dolog hekuba; őreá nézve csak egyetlen dolognak van értelme, s ez egészségének a helyreállítása. E nélkül az élet valamennyi ideálja egy hajítófát sem ér. Ideálok csak egészséges lelkületű embert tudnak hevíteni. Beteg embernek a lelke is beteg. Hiszen az ókorban is el volt már ismerve, hogy egészséges lélek csak egészséges testben lakozhatik. Micsoda rettenetes konzekvenciákat vonhatunk tehát le abból a körülményből, hogy a nyomdász-segédeknek talán több mint a fele beteg!

Ezeknek anyagi gondoktól telt lelkületére nincsen hatással semmi magosan szárnyaló szakfejlesztési meg iparművészet-teremtési idea; lidércnyomásképpen fekszik lelkükön az érzés, fészkelődik agyukba a tudat, hogy bármiképp is iparkodnak, bármily szorgalmasan is tanulnak: ha élni akarnak, napjaikat a nyomdahelyiségben kell lemorzsolniok; jövő csak egy van előttük: a tüdőbetegek szomorú statisztikájának a szaporítása. Ilyen körülmények között ki csodálkozik azon, hogyha a fiatal generáció az életkedvét elveszítve, nem törődik szakmája fejlődésével, nem törődik egyébvel, mint az élvhajhászattal, mert az életet élvezni akarja. És ezt végeredményében a munkaadók sínnylik meg, mert nincsen kellőképpen képzett munkásuk, nem tudnak versenyezni.

A piszkos, bűzös és sötét helyiség deprimálóan hat az ember kedélyére, eltompítja a szép iránt való érzékét, s húsból és vérből való géppé alacsonyítja a szép s jó alkotására hivatott embert.

Lássunk tehát hozzá — mind a saját egészségünk, mind pedig iparunk érdekében — ahhoz, hogy a nyomdahelyiségek olyanok legyenek, amelyekben kedélyünk fölvidul, s hol napjainkat szívesen töltjük. Szervezettségünk erejével össze kell állani, s a gazdasági helyzet javítása mellett a helyiségek tisztántartását követelnünk, hogy a betegségek ne grasszálhassanak a sorainkban úgy, mint az az utóbbi egy-két esztendő óta történik. Ez utóvégre a főnököknek is érdekük. A gyakorlati élet — ez a minden szófista okoskodást halomra döntő vaskövetkezetességű valami — őket is belátásra fogja bírni, s ők lesznek azok, kik keresve keresik majd az alkalmat, hogy az ipari fejlődésnek ne csak egyik kerékkötőjét, a szennykonkurrenciát, hanem a másikat is: a nyomdai helyiségek tisztátalanságában, sötétségében és szellőzetlenségében rejlő veszedelmeket is leküzdjük. *Grünhut Jakob.*